

Kazlepka, Zdeněk

**Gallerie Collalto : několik skic jedné "kunstkomory" období biedermeieru**

In: *Orbis artium : k jubileu Lubomíra Slavíčka*. Kroupa, Jiří (editor); Šeferisová Loudová, Michaela (editor); Konečný, Lubomír (editor). Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, pp. 687-[698]

ISBN 9788021049727

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123988>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

# GALLERIE COLLALTO. NĚKOLIK SKIC JEDNÉ „KUNSTKOMORY“ OBDOBÍ BIEDERMEIERU

ZDENĚK KAZLEPKA

Francouzská revoluce, včetně Napoleonovy éry, přinesla sekularizaci církevního majetku nejen ve Francii, ale i v Německu a v Itálii. Ze zrušených klášterů byly odváženy umělecké předměty různého druhu, které byly buď ničeny jako symboly královské moci, nebo prodávány v rozrůstajícím se obchodě s uměním za mnohdy velmi nízkou cenu. Na druhou stranu však byla nově oceňována antika jako normativní veličina dobové ideové koncepce zapadající do modelu široce pojeté občanské společnosti.

V této převratné době měnícího se vkusu vznikaly vedle nově zakládaných muzeí jako národních institucí, kde funkce uměleckého předmětu byla nahrazena jeho estetickým působením, mnohé pozoruhodné kolekce středověkého a barokního umění soustředěné do rukou podnikavých obchodníků s uměním či uměnímilovných a osvícených sběratelů z řad aristokracie a rodící se buržoazie, z nichž nejproslulejší byli např. Dominique-Vivant Denon (1747–1825), Leopoldo hrabě Cicognara (1767–1834) či kolínský kanovník Ferdinand Franz Wallraf (1748–1824).

Jak uvádí Theodor von Frimmel, jen ve Vídni kolem roku 1800 existovalo asi čtyřicet soukromých sbírek, přičemž mnohé z nich patřily významným sběratelům a milovníkům umění (Artaria, Czernin, Esterhazy, Fries, Harrach, Kaunitz, Lamberg, Liech-

tenstein apod.).<sup>1</sup> Mezi tyto „muže vkusu“, či „curieux“, se zařadil i Odoardo III. kníže Collalto e San Salvatore (1747–1833), pocházející z prastaré šlechtické rodiny [obr. 1]. Tomuto výjimečnému muži se podařilo vytvořit pozoruhodnou „kunstkomoru“, slučující umělecké sbírky rozličného druhu.

Odoardo III. hrabě (později kníže) Collalto e San Salvatore se narodil v severoitalském Trevisu. Jeho otec Antonio Ottaviano I. hrabě Collalto e San Salvatore (1719–1793) se po vymření rakouské linie rodu (1780 zemřel Francesco, syn Antonia Rambalda) odebral do Vídně, aby převzal rodový fideikomis na Moravě, matka Laura pocházela se starého rodu Nani dalla Banola. Odoardo, jemuž náležel mj. titul treviského hraběte a benátského patricije (Nobile di Treviso e Patrizio Veneto), se roku 1782 oženil s Cecilíí Marií (1762–1827) z benátské patricijské rodiny Gradenigo. Cecilia mu dala dva syny: Antonia Ottaviana (1783–1854), jenž se stal (druhým) knížetem Collalto e San Salvatore, a Giovanniho (1789–1860), pozdějšího opata v Nervesa a majitele statku Braunsdorf v Dolních Rakousích.

Odoardo III. se po otcově smrti ujal správy jemu svěřených moravských statků se zámky v Brtnici a Uherčicích, zdržoval se však převážně v Itálii, kde zastával řadu politických i veřejných funkcí a aktivně se účastnil spo-



Obr. 1: Odoardo kníže Collalto e San Salvatore, lept, Moravský zemský archiv v Brně.

lečenského života. Byl velitelem benátského Arsenalu, starostou v Bressii, státním inkvizitorem, představeným Rady desíti a generálem v Palmanově (Comandante dell'Arsenale di Venezia, Podestà di Brescia, Inquisitore di Stato, Capo del Consiglio dei X, Generale a Palma). Po vpádu Francouzů do Benátek (a po uzavření míru v Campoformiu roku 1797, který znamenal pro Benátky ztrátu samostatnosti a podle něhož kdysi slavná Serenissima připadla Rakousku) jako velitel pevnosti Palmanova vyhlásil neutralitu. Než aby se vzdal, stáhl se raději do Gorizie a odtud odešel do Vídně, kde se vyznamenal svou neústupností vůči Napoleonovi. U císařského dvora nastoupil dráhu úspěšné kariéry, jejímž vyvrcholením bylo udělení řádu Zlatého rouna a povýšení do knížecího stavu (Principe dell'Impero Austriaco) císařem Františkem I. roku 1822. Od císaře získal



Obr. 2: Giovanni Battista Salvi, zvaný Sassoferrato (1609–1685), *Madona na modlitbách* – kopie, olej, plátno, Brtnice, farní kostel sv. Jakuba Většího.

navíc statky Röschitz a již zmíněný Braunsdorf v Dolních Rakousích.<sup>2</sup>

Tři roky po svém příchodu do hlavního města podunajské monarchie zahájil Odoardo III. náročnou přestavbu majorátního paláce na náměstí Am Hof. Autorem projektu modernizace a rozšíření paláce o další trakt s trojosým klasicistním portálem (vznikl 1804) byl vídeňský dvorní divadelní architekt Anton Ortner (1776–1862), který mezi lety 1805–1808 v paláci dokonce bydlel.<sup>3</sup> Modernizace se rovněž týkala nových malovaných dekorací stěn obytných místností paláce. Podle vzpomínek praprapravnučky Marie Theresy Collalto (Vídeň 1937) zde nechal kníže pro manželku zařídit salon ve stylu benátského „palazzo“, který Marie Theresy později obývala.<sup>4</sup> Tato úprava spočívala ve vytvoření systému iluzivního architektonického a dekorativního členění stěn, které se v pozměně-

né podobě zachovalo v několika místnostech zámku v Uherčicích na jižní Moravě.

V Uherčicích a v Brtnici byla krátce po roce 1800 současně s modernizací vídeňského paláce realizována, rovněž na základě Ortnerových plánů, přestavba interiérů, včetně dekorací podle dobové módy. Nejnáročnější vnitřní úpravou v Uherčicích bylo vybudování tzv. „velkého (banketního) sálu“ s iluzivními nástěnnými malbami (1802–1804). Na severní straně zámeckého komplexu vznikl anglický park s umělým architektonickým vybavením, jako byly obelisk, altán (Lusthaus), grotta, „pyramidy“ apod. Rovněž tak u brtnického zámku dal kníže v roce 1817 založit anglický park s Dianiným templom. Ortner navrhl i úpravu fasády pro zámeček Collalto v Braunsdorfu.<sup>5</sup>

Do takto nově upravených pokojů vídeňského majorátního paláce, ale i na moravské zámky mohl kníže Collalto posléze umístit své rozsáhlé sbírky starožitností, kuriozit a knih, které začal budovat zřejmě již za pobytu v Itálii. Je pravděpodobné, že příkladem si vzal ze svého strýce Giacomu Massimiliana III. hraběte Collalto (1729–1810), který v Palazzo Collalto v Benátkách shromáždil údajně cennou sbírku medailí, knih a starožitností.<sup>6</sup> Sbírkou po jeho smrti sice zanikla, není však vyloučeno, že některé předměty získal pro sebe i kníže Odoardo. Jeho sběratelská činnost nabyla na intenzitě zvláště v době, kdy působil ve Vídni. Sbírkou knížete tvořily kromě obrazů kameje<sup>7</sup> („*collezione dei cammei antichi e moderni*“ / „*Sammlung von antiken u. modernen Cammee-Steinen*“), porcelán („*collezione dei vasi*“ / „*Sammlung von Vasen, Tafel-Gefässen und anderen Seltenheiten von Porcellain – meistens Theils aus Japon*“), předměty ze slonoviny („*collezione dei avori*“ / „*Sammlung von Kunst-Stücken aus Elfenbein*“),<sup>8</sup> předměty různého druhu a materiálu („*Sammlung versch. Kunst-Stücke von allerlei Arten und Stoffen*“), reliéfy, sochy z mramoru, dřeva a kovů („*collezione dei varie lapidi d'arte*“ / „*Sammlung von ver-*



Obr. 3: Lambert Sustris (?), *Klanění tří králů*, olej, plátno, Národní galerie v Praze.

sch. Stücken–Basrelief u. anderen Kunst-Stücken in Marmor u. Metal“) a rukopisy („*collezione dei manoscritti*“ / „*Sammlung von Manuscripten*“).<sup>9</sup> Přesnou lokalizaci sbírek se dosud nepodařilo určit – v pramenech byly umělecké předměty zaznamenány např. ve dvou pokojích vídeňského (?) domu: celkem 608 kusů porcelánu, včetně obrazů na porcelánu, se vešlo do Porcelánového pokoje, v Mramorovém pokoji bylo soustředěno na 273 různých předmětů jako obrazy (38 děl), sochařské práce a jiné předměty z mramoru, alabastru, křišťálu a drahokamů, jako např. smaragd, ametyst, onyx, serpentin či achát.

Zvláště z doby po roce 1800 se nám zachovala řada archiválií, které jsou svědectvím, byť neúplným, nejen o vybraném vkusu a sběratelských aktivitách knížete, ale i o síti vídeňských obchodníků s uměním, starožitníků, řemeslníků a dekoratérů, s nimiž kníže uzavíral obchody.

Několik nabídkových seznamů různých starožitností nám podává informace nejen o uměleckých předmětech, které byly k dispozici ke koupi, nýbrž i o cenách, které požadoval obchodník a které naopak navrhoval kníže.<sup>10</sup> Z tohoto materiálu však není



Obr. 4: Jan Kupecký, *Portrét Evžena Savojského*, olej, plátno, Moravská galerie v Brně.



Obr. 5: Karel Škréta, *Narození sv. Jana Křtitele*, olej, plátno, Národní galerie v Praze.

jasné, zda nabízené předměty skutečně také koupil. Kníže nakupoval nejčastěji u italských obchodníků se starožitnostmi majících své pobočky ve Vídni, a to u firem Vanzetti & Bernardini, která patřila Francescu Bernardinimu a Lorenzu Vanzettimu (sochy, obrazy a jiné starožitnosti), Artaria & Co (grafické listy), i od jednotlivých sběratelů, jako např. u Ottaviana Zambonyho, Antonia Galliho (obrazy, sochy a jiné starožitnosti) nebo od abbé Alvisi Celottiho (asi 1768–asi 1846), který patřil k nejvýznamnějším sběratelům své doby. Od něho zakoupil roku 1808 obraz *Marie Magdalena* za obrovskou sumu 1500 zlatých.<sup>11</sup>

Kníže získával některé umělecké předměty rovněž od privátních osob – tak např. od hraběnky Teresy Sturioni, rozené hraběnky Moneta, a jejího syna hraběte Francesca Sturioni převzal roku 1807 do svého majetku obraz *Putta*, podle jejich ujištění od Correggia, v hodnotě 50 zlatých,<sup>12</sup> od hraběte Truchsesse von Waldburg koupil roku 1810 za 60 zlatých (cekýnů) *Odpočinek na útesu do Egypta*.<sup>13</sup>

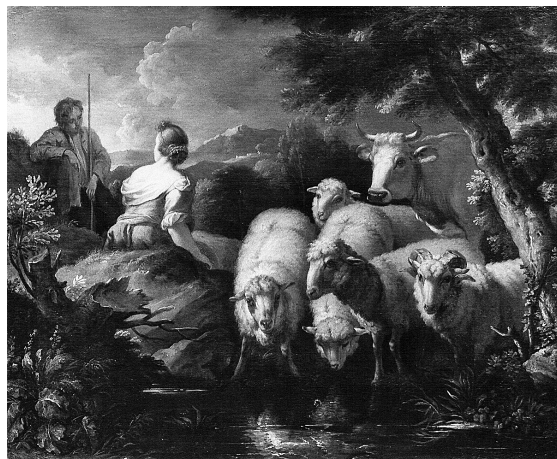
Položme si také otázku, kde bral kníže potřebné finanční prostředky na četné nákupy uměleckých děl. Jeho velmi dobrou finanční situaci zřejmě zajišťovala mj. bavlňácká manufaktura („Baumwollwarenfabrik“), kterou založil v Brtnici roku 1800 spolu se dvěma odborníky. Brtnický podnik se stal v letech 1801–1818 (roku 1818 byla výroba zastavena) jednou z největších bavlňáckých manufaktur v monarchii.<sup>14</sup> Ze zisku, který vykazoval zvláště v letech 1809–1811, plynuly knížeti značné finanční částky na pokrytí jeho rostoucích sběratelských aktivit, o nichž svědčí četné nabídkové seznamy starožitností a účetní knihy z té doby, uložené v Moravském zemském archivu.

Kníže však byl nejenom podnikatelem a vášnivým sběratelem, ale stal se i štedrým mecenášem. V listu, který zaslal zemskému guvernérovi hraběti Mitrovskému v souvis-

losti se založením Národního (Františkova) muzea v Brně v roce 1818, píše: „[...] při mé letošní návštěvě moravských statků vyberu z mých tam se nacházejících uměleckých sbírek takové předměty, které budou muzeu užitečné a přiměřené jeho vysokým nárokům.“<sup>15</sup> Víme, že kníže pro Františkovo muzeum vybral<sup>16</sup> „50 Stück in Stein geschnittene antike Köpfe (Camées) gefaßt in so viel Ringen von Gold,<sup>17</sup> dann 12 Bruststücke der ersten 12 römischen Kaiser, von Alabaster, auf grau und weiß gesprengten Marmorblättchen, in Gold gefaßt, ein höchst schätzbares Geschenk,<sup>18</sup> Ein großes Bild, vorstellend den österreichischen Feldherrn Prinz Eugen<sup>19</sup> [obr. 4] und Ein alabasternes Bruststück“.<sup>20</sup>

V souvislosti s pozdějším prodejem sbírky v roce 1842 daroval syn knížete Antonio Ottaviano Františkovu muzeu ještě „vier kunstvolle antike Köpfe“<sup>21</sup> z pentelského mramoru, představující *Iana*,<sup>22</sup> *Apollona*, *Junonu*<sup>23</sup> a neznámého *Imperatora*<sup>24</sup>, které údajně pocházely z Herculanea a Pompejí. Tímto darem se Collaltové stali vlastně zakladateli sbírky antického umění dnešního Moravského zemského muzea a Moravské galerie v Brně.<sup>25</sup>

Nejvýznamnější součástí uměleckých sbírek knížete byla jistě kolekce obrazů, jejíž převážná část byla umístěna ve vídeňském paláci, zbytek byl rozptýlen v interiérech moravských zámků. Tato sbírka byla alodiální, a proto s ní kníže mohl neomezeně nakládat. Kníže nejenže kupoval nové obrazy, ale mnoho jich nechal restaurovat či opatřit zcela novými, případně upravenými (nejčastěji pozlacenými) rámy. Jak bylo obvyklé, i knížecí kolekce obrazů měla svého správce a konzervátora. Byl jím zřejmě vídeňský malíř a dekorátor Sebastian de Pian (1782–1825), pocházející z umělecké rodiny z Belluna, usazené od 1797 ve Vídni.<sup>26</sup> V letech 1807–1812 zastával De Pian funkci „dvorního“ malíře knížete, který jej pověřoval zakázkami různého charakteru, z nichž převažovaly restaurátorské a konzervátorské práce prováděné na obrazech, včetně pozlacování ráků.<sup>27</sup> De



Obr. 6: Pieter Mulier (Molyn) ml., zvaný Cavalier Tempesta, Pastorální scéna, 1700, olej, plátno, Národní galerie v Praze.

Pian namaloval roku 1812 pro Odoarda rovněž dva nástropní obrazy Múz pro „biliárový sál“ (asi od roku 1900 zván „císařský“ podle Tepperových obrazů s vjezdy císařů) brtnického zámku. Obrazy byly zhotoveny ve Vídni a pak poslány do Brtnice.<sup>28</sup> *Kleió* (Múza historie) a *Euterpé* (Múza hudby) symbolizovaly kulturní zájmy Collaltů v oblasti historie (srov. Antonio Rambaldo Collalto) a hudby (srov. Vinciguerra VI. Collalto). De Pian byl i autorem obrazu *Oslava sv. Jakuba Většího* z roku 1802, který zdobí hlavní oltář farního chrámu v Brtnici.<sup>29</sup> Kníže od malíře zřejmě kupoval i jiné obrazy, mezi nimi i *Madonu*, údajně od Correggia, o čemž svědčí zápis v účetní knize z roku 1811.<sup>30</sup>

O rozsahu, skladbě a provenienci obrazů, které tvořily knížecí galerii, nejsme bohužel dostatečně informováni, neboť se dosud nepodařilo nalézt inventář této sbírky. K dispozici máme pouze nanečisto psaný seznam, který lze zřejmě považovat za skicu hlavního inventáře, neboť je nadepsaný *Catalogue der Gallerie Seiner Durchlaucht Fürsten Collalto*.<sup>31</sup> Podle titulatury *Fürst* lze vznik tohoto inventáře datovat do doby po roce 1822, kdy byl Odoardo Collalto povýšen do knížecího stavu. Katalog čítá

celkem 564 položek, přičemž každá položka zaznamenává jeden obraz, u něhož je udána technika a popis, včetně jména autora, který je však ne vždy uveden. Z katalogu vyplývá, že obrazová sbírka byla soustředěna do celkem šesti sálů. V prvním byly umístěny obrazy nizozemské, německé a francouzské provenience, v druhém pak obrazy nizozemské a německé. V dalších třech sálech byli soustředěni „Italové“ a v šestém sále pak obrazy různých škol. Bohužel dnes nejsme schopni tuto obrazovou galerii přesně lokalizovat. Je možné, že tento inventář byl pořízen až po smrti knížete, a proto popisuje sbírku umístěnou již ve vile v Breitensee, jak se o tom ještě zmíníme. Tomu by nasvědčoval jiný, avšak stručný seznam čítající na 563 obrazů umístěných do „kabinetu s malovanými krajinami“ a do dvou na kabinet navazujících pokojů, včetně kaple v prvním poschodí. Srovnáme-li počet obrazů, vyjde nám, že se zřejmě jedná o tutéž kolekci, avšak v jiné lokalitě – zde nejpravděpodobněji v paláci Collaltů na náměstí Am Hof. Z tohoto záznamu rovněž vyplývá, že sbírka nebyla kvůli nedostatku místa celá vystavena, nýbrž část obrazů byla narovnána ve skleněných vitrínách.

Knížetem nashromážděné umělecké sbírky zdědili oba synové. Antoniův podíl (či celá sbírka?) byl umístěn do jeho vily v Breitensee (dnes Wien 14. Penzing),<sup>32</sup> kterou koupil i s panským dvorem roku 1821.<sup>33</sup> Mladší Giovanni, sám bezdětný, je podle vzpomínek praprapravnučky Marie Thereze Collalto (Viedeň 1937) odkázal dětem svého štolby, s jehož manželkou měl zřejmě poměr. Ti je prý pak dál rozprodávali. Hraběnka uvedla např. sbírku Alberta Figdora na hradě Kreutzenstein a rodinu Rothschildů, kde prý se některé předměty z prapradědečkovy sbírky objevily.<sup>34</sup>

Vlastivědná a topograficky zaměřená literatura z let 1821–1826 zmiňuje Odoardovu sbírku obrazů a dalších starožitností v paláci Collalto na náměstí Am Hof „Nr. 420“ s tím,



Obr. 7: Caspar Netscher nebo Gérard de Lairese – *způsob (?)*, *Dětské bakchanále*, olej, plátno, Národní galerie v Praze.

že v ní převažují především italské malířské díla (např. Guido Reni, Domenichino) a že není celá vystavena.<sup>35</sup> Zprávy z let 1835–1836 uvádějí, že ve vile v Breitensee, kde vzniklo soukromé „muzeum“ Collaltů, byly obrazy, mezi nimiž prý vynikaly např. *Sv. Jan* od Palmy il Vecchio, skica *Madony* od Tiziana, *Kladení do hrobu* od Mansuetiho, Furiniho *Venuše*, Bloemartovo *Klanění tři králů* a další, nevhodně umístěné. Kromě malířských děl zde byly rovněž deponovány bohaté sbírky malované majoliky, předmětů ze slonoviny, gotických a renesančních dřevorezby, mramorových soch, z nichž některé byly antické, umělecké práce z kovu, včetně bohaté knihovny čítající kolem 18 tisíc svazků, mezi nimi i vzácné manuskripty.<sup>36</sup>

Nejpodrobnější zprávu o obrazové kolekci Collaltů podal Theodor von Frimmel.<sup>37</sup> Frimmelovi, tak jako nám dnes, byly osudy sbírky v Breitensee rovněž ne zcela jasné.

Podle sdělení Ottaviana Antonia Collalto (1842–1912), vnuka knížete Antonia Ottaviana, a Ferdinanda von Sagburg se velký prodej sbírky Collaltů uskutečnil v roce 1842. To potvrdil i Frimmelův objev malého portrétu od Ferdinanda G. Waldmüllera,<sup>38</sup> nacházejícího se v roce 1897 u J. Neumanna ve Víd-



Obr. 8: Johann Christian Brand, *Krajina se zvířaty I*, olej, plátno, Národní galerie v Praze.



Obr. 9: Johann Christian Brand, *Krajina se zvířaty II*, olej, plátno, Národní galerie v Praze.

ni. Na zadní straně obrazu byl nalepen papírový štítek se stručnou výpovědí o modelu, včetně osudu sbírky Collaltů.<sup>39</sup> Z něho vyplynulo, že obraz byl namalován v roce 1845, portrétováným byl Anton Wegrath, kustod a inspektor sbírky v Breitensee, která byla v roce 1842 prodána.<sup>40</sup> Zámeček v Breitensee připadl nato Colloredům a po smrti Antonia Ottaviana roku 1854 jej získal Karl Edler von Kendler (1777–1859), ředitel Národní banky. Ve *Wiens Kunstsachen* z roku 1856 je sbírka zmiňována již jako rozprodaná.<sup>41</sup>

Po roce 1842 se jednotlivé části Odoardovy *Gallerie* začaly objevovat v různých vídeňských obrazových kolekcích. Např. známý lékař a sběratel Josef Karel Eduard Hoser (1770–1848) získal pět obrazů, které 1843 věnoval spolu se svou sbírkou pražské Společnosti vlasteneckých přátel umění. Katalog pražské výstavy z Hoserova majetku, uspořádané roku 1846 v Rudolfinu,<sup>42</sup> uvádí dvě *Krajiny se zvířaty* od Christiana Branda [obr. 8, 9],<sup>43</sup> *Idylickou scénu* od Molyna ml. zv. Tempesta [obr. 6],<sup>44</sup> *Dětské bakchanále* od Caspara Netschera [obr. 7]<sup>45</sup> a nakonec Škrétovo *Narození sv. Jana Křtitele* [obr. 5].<sup>46</sup> Všechny tyto obrazy jsou dnes součástí sbírkových fondů Národní galerie v Praze. Frimmel předpokládal, že několik malíř-

ských děl benátské provenience přinesla do rodiny věnem manželka Odoarda III. Cecilia Gradenigo.<sup>47</sup> Byly to především obrazy od Giovanniho di Nicolò Mansuetiho *Kladení do hrobu* (dnes nezvěstné),<sup>48</sup> Paola Veronese *Klanění tří králů* (dnes Národní galerie v Praze, vedeno jako Lambert Sustris) [obr. 3],<sup>49</sup> Donata Veneziana *Pieta* (později Stummer von Tavarnok, dnes neznámo kde)<sup>50</sup> a Leandra Bassana *Výroční trh* (dnes Vídeň, Kunsthistorisches Museum, dep. Residenzgalerie Salzburg).<sup>51</sup>

Další obrazy zaznamenal Frimmel u Tobiasse Biehlera (Palamedes Palamedesz, *Návrat z lovu*),<sup>52</sup> u Magdaleny Goldmannové, ženy obchodníka s uměním, která 1864 prodala obraz Lucase Cranacha představující *Kleopatru* Ignazi Pfefferovi (Péter) z Budapešti (dnes nezvěstné).<sup>53</sup> *Klanění Tří králů* (barevná skica) připsané Rubensovi vlastnila rodina Winter-Stummer ve Vídni (dnes nezvěstné)<sup>54</sup> a Brouwerova *Frvolní selská společnost* (dnes nezvěstné)<sup>55</sup> se roku 1872 nacházela v Kollerově galerii.

Mezi malířská díla z majetku Odoarda III. patřil i obraz *Madony na modlitbách* od Sassoferrata [obr. 2], jehož kopie se nachází na bočním oltáři sv. Cecílie ve farním kostele sv. Jakuba v Brtnici, kam ji dal kníže Odoardo



umístit.<sup>56</sup> Originál, o němž dnes vypovídají pouze prameny, je nezvěstný.<sup>57</sup>

O charakteru obrazové kolekce Odoarda III. knížete Collalto e San Salvatore vypovídají jak její žánrová skladba, tak i autorské složení, byť je musíme nahlížet prizmatem tehdejších znalostí. V podstatě se nijak výrazně neliší od starších barokních obrazáren, avšak její žánrová a tematická struktura se odvíjí od proveniencí obrazů, což je určitou zvláštností sbírky. Autor zmíněného katalogu *Gallerie Collalto* většinu děl ikonograficky, resp. žánrově určil, mnohde však zůstal u velmi povrchního pojmenování inventovaného obrazu. O tom, že později došlo k jakési revizi tohoto inventáře, svědčí škrtky u některých velmi nepřesných a až příliš zevšeobecňujících popisů, které byly současně dodatečně doplněny či upřesněny. Přibližně polovinu inventovaných děl tvoří obrazy s náboženskou tematikou, které našly své místo ve třech sálech určených výhradně italským umělcům. Tematicky zde dominuje sv. Rodina a mariánská a christologická ikonografie. Nepatrný zbytek obrazů připsaných v inventáři rovněž Italům tvoří díla s mytologickou tematikou či s „historiemi“ z antických dějin (*istorie*). Druhá polo-

vina malířských děl *Gallerie Collalto* představuje žánrově pestrá skladbu, kterou tvoří obrazy s mytologickými příběhy či *istoriemi*, portréty, obrazy krajin, zátiší, interiérů, bitevních, loveckých a žánrových scén či mariny. V inventáři jsou připsány povětšinou nizozemským a německým umělcům a lokačně zaujímají tři zbývající sály vyhrazené „nizozemské, německé a francouzské škole“.

Mohli bychom předpokládat, že analýzou tematické a žánrové skladby sbírky z doby kolem roku 1800 zjistíme řadu odlišností od kolekcí z doby předchozí. Zvláště co se církevního umění týče, v našem případě nic nepotvrzuje závěry některých badatelů,<sup>58</sup> že již v průběhu první poloviny 18. století lze v aristokratických i církevních sbírkách zaznamenat pokles zastoupení děl s náboženskou problematikou, kterýžto proces, jak by se mohlo zdát, urychlila ještě Francouzská revoluce s pokrokovými idejemi, které šířila do Evropy. Ba právě naopak. Sekularizací církevního majetku došlo kolem roku 1800 k nárůstu děl s náboženskou tematikou, ale nejenom s tou, v mnoha evropských soukromých i veřejných sbírkách, nevyjímaje ani kolekci knížete Odoarda III. Collalto e San Salvatore.

## GALLERIE COLLALTO. SEVERAL DRAFTS OF A “KUNSTKAMMER” IN BIEDERMEIER PERIOD (ZDENĚK KAZLEPKA) – SUMMARY

There were about forty private collections in Vienna during Biedermeier period according to Theodor von Frimmel and there were renowned collectors and lovers of art among their owners (e.g. Artaria, Czernin, Esterhazy, Fries, Harrach, Kaunitz, Lamberg, Liechtenstein and others).

Odoardo III, Prince of Collalto e San Salvatore (1747–1833), ranked among these “gentlemen of taste” too. He came from the ancient Italian family, of which three lines owned the entailed palace in Vienna and Moravian chateaux of Brtnice and Uherčice.

Three years after Odoardo III came to the capital of the monarchy, he started an ambitious renovation of the palace in Am Hof Square, as well as of the chateaux in Uherčice and Brtnice. He redesigned their rooms in contemporary style and placed his large collections of antiqui-

ties, curiosities and books in them. He had started creating his collections already in Italy. It is likely that he took an example by his uncle Giacomo Massimiliano III, Count of Collalto (1729–1810), who concentrated allegedly valuable collection of medals, books and antiquities in Palazzo Collalto in Venice. Though the collection no more existed after his death, it is not out of question that some items arrived to Prince Odoardo. His collector activities grew in intensity especially when he lived in Vienna. His collection included pictures, cameos, china, ivory, various objects, reliefs, sculptures made of marble, wood and metals and also manuscripts.

The most important part of the art collections deposited in the palace in Vienna and partly in the Moravian chateaux was the picture collection. Sebastian de Pian (1782–1825), painter and decorator born into an artisan family that moved from Belluno to Vienna in 1797, became a collection curator and picture conservator.

Unfortunately, there is not sufficient information on the collection number, composition and origin, as there has been no success in finding its inventory so far. There is only a draft list with the title *Catalogue der Gallerie Seiner Durchlaucht Fürsten Collalto* available, a document that can be considered a draft of the main inventory.

There are total 564 items to the catalogue, whereas each item is a record of a single picture. The draft indicates that the picture collection was placed in six halls, but what remains unclear is where, in which building. The inventory can be dated into the period after 1822, when Odoardo Collalto was raised to the peerage. What is also possible is that the inventory was elaborated only after his death to describe the collection arrangement in the villa in Breitensee, which together with a farmstead belonged to his son Antonio since 1821. According to the notes from 1835–1836, there was a private “museum” of the Collaltos, employing Anton Wegrath as a curator and inspector.

Unfortunately, Odoardo’s heirs started to sell the antiquities after his death in 1833. The picture collection of the Collalto “museum” ceased to exist by selling the items at a large auction in 1842.

1 Theodor von Frimmel, *Gemäldesammlungen in Wien*, *Repertorium für Kunstwissenschaft* 15, 1892, s. 49.

2 Pier Angelo Passolunghi, *I Collalto. Linee, documenti, genealogie per una storia del casato*, Treviso 1987, s. 103–104, 180–181 (udělení knížecího titulu), 268.

3 Lenka Kalábová, Zámek Uherčice kolem roku 1800. „Eine freundliche Verziehrung eines modernen Sahlts“, *Památková péče na Moravě (Monumentorum Moraviae Tutela)* 11, 2006, s. 63–78.

4 Marie Therese Collalto, *Vzpomínky*, Vídeň 1937, strojopis, 43 s., zde s. 2. Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA v Brně), Rodinný archiv Collaltů (dále jen G 169), III, 441.

5 Kalábová (pozn. 3), s. 66–67.

6 Passolunghi (pozn. 2), s. 98. Palazzo Zane Collalto (sestiere San Polo – oblast San Stin) koupili Collaltové od rodiny Venier v roce 1784. Srov. Marcello Brusegan, *I palazzi di Venezia. La storia della città rac-*

*contata attraverso i suoi splendidi e inconfondibili edifici*, Roma 2007, s. 363.

7 Sběrka kamejí, medailí a jiných předmětů, která čítala kolem 500 položek různé kvality, byla oceněna roku 1825 Jacominim a rozdělena na dvě kategorie. V roce 1830 převzal vídeňský zlatník Anton Johann Sieber část sbírky (268 kusů), aby ji prodal. Do října roku 1833 (kníže zemřel v únoru) bylo prodáno celkem 13 kusů, ostatní převzal syn Antonio Collalto. Srov. MZA v Brně, G 169, II, 15 (G 169, III, 371).

8 Jeden ze seznamů pořízených zřejmě kolem roku 1833 obsahuje 571 položek. Sběrka byla oceněna na 12.773 dukátů.

9 MZA v Brně, G 169, IV, 60, karton 330, nedatováno.

10 Srov. MZA v Brně, G 169, IV, 59, karton 330 (*Schätzungspreise verschiedener Prätiösen, Antiquitäten, Bilder und anderen Kunstsachen*); G 169, III, 226

- (Vanzetti&Bernardini, Galli). Za pomoc při archivních rešerších vděčím Lence Kalábové.
- 11 MZA v Brně, G 169, III, 325 (účetní knihy).
  - 12 MZA v Brně, G 169, III, 353, fol. 38–39.
  - 13 MZA v Brně, G 169, III, 325 (účetní knihy).
  - 14 Marie Zaoralová – Jan Janák, *Dějiny Brtnice a přípojených obcí*, Brno 1988, s. 199–200.
  - 15 „[...] bey meiner diesjährigen Ankunft auf meine mährischen Güter, aus meinen daselbst sich befindlichen Kunstsammlungen diejenigen Gegenstände zu erwählen, welche für das Musaeum nützlich und seinen hohen Ziele angemessen seyn dürften.“ MZA v Brně, G 169, III, 232.
  - 16 MZA v Brně, G 169, IV, 160, karton 357 (Brünner Zeitung III. Besondere Beylage, „Verzeichniß der in Folge Anfforderung Seiner Excellenz des Herrn Landesgouverneurs Grafen von Mittrowsky, vom 24. März 1818, für das mähr. schles. Franzensmuseum, vom 1. April bis Ende December 1819, eingegangen Gegenstände und Geldbeyträge, nach chronologischer Ordnung“). Darované předměty byly zapsány 7. 5. 1819 pod číslem protokolu 243 a pod inventárnými čísly 783–786 do „Haupt-Inventar über alle an das Franzensmuseum angelangte Gegenstände in dem Jahrlauf 1819“, dále jen Haupt-Inventar (Moravské zemské muzeum, Etnografický ústav).
  - 17 Moravská galerie v Brně, inv. č. 24282–24326, získáno 1929 převodem z Moravského zemského muzea do Moravského uměleckoprůmyslového muzea. Soubor 45 gem (intaglií) v karneolu zasazených způsobem ažur do empírových pozlacených prstenů, Marie Pardyová z MU je datuje do 1. a 3. století po Kr. (ústní sdělení). Průvodce muzeem uvádějí pouze 45 kusů: „Fünfundvierzig antike Carneolsteine als Siegelringe in Gold gefaßt. Sie sind alle als Intaglien geschnitten – mythologische Gegenstände vorstellend und vortrefflich gearbeitet.“ Srov. Albin Heinrich, *Das Franzensmuseum*, Brünn 1853, s. 73. – Mauritz Trapp, *Das Franzens-Museum in Brünn*, Brünn 1882, s. 31. – Mauritz Trapp, *Führer durch das Franzens-Museum in Brünn*, Brünn 1890, s. 54. – Věra Šlancarová, *Antické gemy ze sbírek jihomoravských muzeí a institucí* (ročníková práce na FFMU v Brně, Ústav archeologie a muzeologie), Brno 2003.
  - 18 Haupt-Inventar, inv. č. 784. Dnes neznámé.
  - 19 Jan Kupecký, Portrét Evžena Savojského, plátno, 265 x 186 cm, Moravská galerie v Brně, inv. č. A6. – Haupt-Inventar, inv. č. 785, do Hlavního inventáře Moravské zemské galerie přepsáno jako A. Bredael. Srov. Ernst Rincolini, Notizen über in Mähren vorhandene vorzügliche Kunstwerke der Malerei, *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst* 16, Wien 1825, s. 668 (Bredael). – Heinrich (pozn. 17), s. 62 (Bredael). – *Katalog der historischen Kunst-Aussstellung 1877*, Wien 1877, č. 2426 (Bredael), s. 228. – Trapp, *Das Franzens-Museum* (pozn. 17), s. 46 (Bredael). – Trapp, *Führer* (pozn. 17), s. 7 (Bredael). – Emil Kořistka, Aus der Gemälde-Gallerie des Franzens-Museums, in: *Museum Franciscum Annales MDCCCXCV*, Brunae [Brno] 1896, s. 153–160, zde s. 155 (Bredael). – Theodor von Frimmel, *Geschichte der Wiener Gemäldesammlungen*, I. Bd., Berlin – Leipzig 1899, s. 18 (Bredael). – Theodor von Frimmel, *Lexikon der Wiener Gemäldesammlungen. A bis F*, München 1913, s. 263 (Bredael). – Karel Krejčí – Vlasta Kratinová, *Evropské malířství 16.–18. století*, kat. výst., Brno 1956, s. 14, č. 45 (Bredael). – Vlasta Kratinová, K brněnské výstavě „Evropské malířství 16.–18. století“, *Umění* 5, 1957, s. 87 (Bredael). – Eduard A. Safarik, *Johann Kupecky (1666–1740). Ein Meister des Barockporträts*, kat. výst., Roma 2001, č. kat. 32, s. 104 (Kupecky).
  - 20 Moravské zemské muzeum, inv. č. E 10, poř. č. 339, vedeno jako Senátor. Haupt-Inventar, inv. č. 786, do Hlavního inventáře Moravské zemské galerie přepsáno jako *Poprsí Marka Aurela, penthel. mramor* (později připsáno v. 83 cm s podstavcem); 1958 převedeno do prehistorického oddělení Moravského zemského muzea. V průvodcích muzeem 1853–1894 zmiňováno jako busta Marka Aurelia: „Antike lebensgroße Büste, mit dem Paludamentum bekleidet. Weißer Marmor. Schön gearbeitet im edelsten Styl.“ Srov. Heinrich (pozn. 17), s. 72. – Trapp, *Das Franzens-Museum* (pozn. 17), s. 21. – Trapp, *Führer* (pozn. 17), s. 52.
  - 21 Zapsáno 1843 pod číslem 42 do Hlavního inventáře Moravské zemské galerie pod inv. č. E 18–21. Z toho dvě hlavy inv. č. E 18, E 19 převedeny 1958 do prehistorického oddělení Moravského zemského muzea.
  - 22 Moravské zemské muzeum, inv. č. E 19, poř. č. 340, vedeno jako Dvojherma, římská plastika 2. století po Kr. Srov. Heinrich (pozn. 17), s. 72. – Trapp, *Das Franzens-Museum* (pozn. 17), s. 30.
  - 23 Moravská galerie v Brně, inv. č. E 20, E 21. Srov. Heinrich (pozn. 17), s. 72. – Trapp, *Das Franzens-Museum* (pozn. 17), s. 30. – *Handbuch der Kunstpflege in Österreich*, Wien 1902, s. 607.
  - 24 Moravské zemské muzeum, inv. č. E 18, poř. č. 338, vedeno jako hlava mladého muže.
  - 25 Zdeněk Kazlepka, in: Marie Dufková – Iva Ondřejová (edd.), *Historie sběratelství antických památek v českých zemích*, Praha 2006, s. 144–146.
  - 26 Ulrich Thieme – Felix Becker, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Bd. XXVI, Leipzig 1932, s. 562.
  - 27 Viz účetní knihy 1807–1811 (MZA v Brně, G 169, III, 325). Podle jiného archivního záznamu např. v roce 1808 opravil De Pian ve Vídni pro knížete několik obrazů a jeden rám. Viz MZA v Brně, G 169, III, 226 (*Handswerkleuten und Künstler Conti*).

- 28 MZA v Brně, F19, inv. č. 5047.
- 29 Srov. Heslo Brtnice, in: Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska*, 1 díl, A–G, Praha 1994, s. 259. Samek zde však cituje místo Pian „Ghian“.
- 30 MZA v Brně, G 169, III, 325.
- 31 MZA v Brně, G 169, III, 447, 24n.
- 32 *Österreichische Kunst-Topographie II. Die Denkmale der Stadt Wien (XI.–XXI. Bezirk)*, Wien 1908, s. 58–59. – *Dehio-Handbuch. Die Kunstdenkmäler Österreichs, Wien X. bis XIX. und XXI. bis XXIII. Bezirk*, Wien 1996, s. 266.
- 33 Vilu a majer v Breitensee koupil Antonio Collalto od Václava Knolta za 22 tisíc guldenů (MZA v Brně, G 169, III, 369).
- 34 Collalto (pozn. 4), s. 6. Viz MZA v Brně, G 169, III, 441.
- 35 Franz Heinrich Böckh (ed.), *Wiens lebende Schriftsteller, Künstler und Dilettanten im Kunstsache*, Wien 1822, s. 293–294. – Joachim Heinrich Jäck, *Wien und dessen Umgebungen*, Weimar 1822, s. 192. – Franz Ziska, *Johann Pezzl's Beschreibung von Wien*, Wien 1826, s. 405.
- 36 Adolf Schmidl, *Wien's Umgebungen auf zwanzig Stunden im Umkreise*, 1. Bd., Wien 1835, s. 130–131. – Franz Tschischka, *Kunst und Alterthum in dem österreichischen Kaiserstaate*, Wien 1836, s. 58.
- 37 Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 261–264.
- 38 Bruno Grimschitz, *Ferdinand Georg Waldmüller*, Salzburg 1957, č. kat. 406, s. 313 (bez obr., neznámo kde). – Rupert Feuchtmüller, *Ferdinand Georg Waldmüller 1793–1865. Leben. Schriften. Werke*, Wien – München 1996, č. kat. 455, s. 463 (bez obr., neznámo kde).
- 39 „Anton Wegrath erster comerz.k.k.Cassa- u.Staatsbahn-Beamten s. Z. Custos und Inspektor des in Breitensee bei Wien ehemals bestehenden Fürst v. Collaltoschen Gemäldemuseum, welches im Jahre 1842 verkauft wurde, geb. den 8. Dezember 1816 zu Wien, gemalt von F. Waldmüller 145.“
- 40 Podle Karla Ferdinanda von Mautner byla sbírka prodána v roce 1847 (tehdy asi získal Mautner obraz od Bassana). Srov. Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 263.
- 41 *Wiens Kunstsachen*, Wien 1856, s. 90.
- 42 Josef Karel Eduard Hoser, *Catalogue Raisonné oder beschreibendes Verzeichniss der [...] Hoser'schen Gemälde-Sammlung*, Prag 1846.
- 43 Johann Christian Brand, *Krajina se zvířaty I*, *Krajina se zvířaty II*, plátno, 67 x 90 cm, Národní galerie v Praze, inv. č. O 108, O 110, získáno 1843. Srov. Hoser (pozn. 42), s. 35. – Frimmel, *Gemälde-sammlungen* (pozn. 1), s. 45. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 262. – Sylvia Hofstätter, *Johann Christian Brand (1722–1795)*, Wien 1973, č. kat. 82, 83, s. 183–184.
- 44 Pieter Mulier (Molyn) ml., zv. Cavalier Tempesta, Pastorální scéna, plátno, 58 x 72,5 cm, signováno *Cavaglier P. Tempesta fc 1700*, Národní galerie v Praze, inv. č. O 113, získáno 1843. Srov. Hoser (pozn. 42), s. 116. – Frimmel, *Gemälde-sammlungen* (pozn. 1), s. 45. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 262. – Marcel Roethlisberger-Bianco, *Cavalier Pietro Tempesta and his Time*, Newark 1970, č. 315, s. 115. – Lubomír Slavíček (ed.), *Artis Pictoriae Amatores. Evropa v zrcadle pražského barokního sběratelství*, kat. výst., Praha 1993, č. kat. IV/2-8, s. 163.
- 45 Caspar Netscher, Dětské bakchanále, plátno, 37 x 50 cm, Národní galerie v Praze, inv. č. O 258, získáno 1843. Srov. Hoser (pozn. 42), s. 123. – Frimmel, *Gemälde-sammlungen* (pozn. 1), s. 45. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 262.
- 46 Karel Škréta, Narození sv. Jana Křtitele, plátno, 58 x 88 cm, Národní galerie v Praze, inv. č. O 185, získáno 1843. Srov. Hoser (pozn. 42), s. 155–156. – Frimmel, *Gemälde-sammlungen* (pozn. 1), s. 45. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 262. – Jaromír Neumann (ed.), *Karel Škréta 1610–1674*, kat. výst., Praha 1974, č. kat. 61, s. 151. – Jaromír Neumann, *Škrétové. Karel Škréta a jeho syn*, Praha 2000, s. 51, obr. 24.
- 47 Pro oba manžele vytvořil roku 1801 Josef Winterhalter ml. obrazy se sv. Cecílií (olej, plátno, cca 320 x 120 cm) a sv. Eduardem (olej, plátno, cca 320 x 120 cm). Obrazy visí ve farníh kostele sv. Jakuba v Brtnici. Na oltáři sv. Eduarda je nad mensou umístěn mramorový krucifix, jak je ostatně vidět na Winterhalterově kresbě (Moravská galerie v Brně, inv. č. B 45) představující návrh na provedení oltáře sv. Cecílie. Krucifix pochází ze sbírky knížete.
- 48 Giovanni di Nicolò Mansueti, Kladení do hrobu, topolové dřevo, rozměry neznámé, místo uložení neznámé. Srov. Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 262.
- 49 Lambert Sustris, Klanění tří králů, plátno, 117 x 140 cm, Národní galerie v Praze, inv. č. O 1616, předtím sbírka Gross. – Sběrka Koller, Vídeň, aukce 1872 (Veronese). – Enea Lanfranconi, Bratislava, 1894 (Veronese). – Aukce Kolín nad Rýnem, 1895. Srov. Alexander Posonyi, *Catalog der [...] von Wilhelm Koller hinterlassenen Kunst-Sammlungen*, Wien 1872, č. 98, s. XVIII (Veronese). – Johann Matthias Heberle, *Katalog der ausgezeichneten Gemälde-Galerie des zu Pressburg verstorbenen Herrn Grazioso Enea Lanfranconi*, Köln 1895 (Veronese). – Frimmel, *Gemälde-sammlungen* (pozn. 1), s. 45 (Veronese). – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19) (Veronese). – Lionello Puppi, *Aggiunta al catalogo del Sustris, Arte Veneta* 18, 1964 (1965), s. 171–172, obr. 204 (Lambert Sustris). – Jarmila Vacková, *Nizozemské malířství 15. a 16. století. Československé sbírky*, Praha 1989, s. 327, pozn. 17, obr. č. 282 (Sustris). (Autor tohoto článku navr-

- huje směřovat atribuci obrazu spíše do Tintorettova okruhu.)
- 50 Donato Veneziano, Pieta, materiál a rozměry neznámé, místo uložení neznámé, předtím ve sbírce Josefa Wintera, Vídeň, 1875. – Augusta Stummer von Tavarnok, Vídeň, 1895. Srov. Theodor von Frimmel, *Verzeichnis der Gemälde im Besitz der Frau Baronin Auguste Stummer von Tavarnok*, Wien 1875, č. 94 (Palma il Vecchio). – Theodor von Frimmel, *Verzeichnis der Gemälde im Besitz der Frau Baronin Auguste Stummer von Tavarnok*, Wien 1895, č. 40, s. 18–19 (Donato – určil Gronau). – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 263.
- 51 Leandro da Ponte, zv. Leandro Bassano, Výroční trh, plátno, 180 x 264 cm, Vídeň, Kunsthistorisches Museum, inv. č. 6010 (zapůjčeno do Residenzgalerie Salzburg), 1904 darovala Wiener Hofmuseum Editha Mautner-Markhof. Srov. Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 262. – Sylvia Ferino-Pagden – Wolfgang Prohaska – Karl Schütz (edd.), *Die Gemädegalerie des Kunsthistorischen Museums in Wien. Verzeichnis der Gemälde*, Wien 1991, s. 28, tab. 95.
- 52 Palamedes Palamedesz, Návrat z lovu (Ein Reitergefecht), dřevo, 33,8 x 46,8 cm, značeno, místo uložení neznámé, původně ve sbírce Tobiasi Biehlera, Vídeň, 1856. – Ve sbírce Gollově, 1897 (Katalog Goll 1897, č. 3). – Ve sbírce Löwově. Srov. Tobias Biehler, *Catalog der Biehler'schen Gemälde-Sammlung (in Wien St. Ulrich Nr. 153)*, Wien 1856, č. 64, s. 9. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 263.
- 53 Lucas Cranach, Kleopatra, materiál a rozměry neznámé, místo uložení neznámé, původně ve sbírce Goldmann, 1864, Vídeň. – Ignaz Pfeffer (Péter), Budapešť. – F. Péteri, Budapešť, 1902. Srov. Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 263.
- 54 Petr Pavel Rubens, Klanění tří králů, dubové dřevo, 63 x 47 cm, místo uložení neznámé, původně ve sbírce J. Winter, Vídeň, 1875. – Winter-Stummer, Vídeň, 1895. Srov. Theodor von Frimmel, *Verzeichnis der Gemälde im Besitz der Frau Baronin Auguste Stummer von Tavarnok*, Wien 1875, č. 107. – Theodor von Frimmel, *Verzeichnis der Gemälde im Besitz der Frau Baronin Auguste Stummer von Tavarnok*, Wien 1895, č. 156, s. 65. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 263. Pozn: Podobná Rubensova skica Klanění tří králů (dubové dřevo, 63 x 47 cm) se nachází v Londýně, Wallace Collection, inv. č. 519 (aukce Schönborn, Paříž 1876, č. 207).
- 55 Adriaen Brouwer, Frivolní selská společnost, dřevo, 28,6 x 36,4 cm, místo uložení neznámé, původně ve sbírce Koller, Vídeň, do 1872. Srov. Posonyi (pozn. 49), č. 5, s. IV. – Frimmel, *Gemäldesammlungen* (pozn. 1), s. 45. – Frimmel, *Lexikon der Wiener* (pozn. 19), s. 263.
- 56 Podle archivních záznamů jej vlastnil již opat Vinciguerra VII. na zámku v San Salvatore. Odoardo Collalto od něj roku 1820 obraz převzal pro svého vnuka Alfonse Giuseppa Collalto. Srov. MZA v Brně, G 169, IV, 214, kart. č. 382, fol. 4 (*Specification über jene Praetiosa [...]*, 1819); G 169, IV, 214, kart. č. 382, fol. 5 (*Inventario di alcuni effetti e mobili preciosi [...]*, nedat.); G 169, IV, 214, kart. č. 382, fol. 6 (*Nota di alcuni effetti spediti a Vienna*, nedat.); G 169, IV, 214, kart. č. 382, fol. 8 (*Inventario di alcuni effetti [...]*, 1820).
- 57 Jedna z mnoha replik *Madony na modlitbách* od Sassoferrata se nachází rovněž v Národní galerii v Praze (45 x 37 cm, inv. č. O 170). Obraz se na dnešní místo dostal z Hoserovy sbírky v roce 1843. Podle Hoser se dříve nacházel v proslulé sbírce hraběte Moritze Christiana Friese (1777–1826), který jej daroval řediteli své galerie Franzi Rechbergerovi (1771–1841), v letech 1827–1841 řediteli Albertiny, od něhož jej Hoser zřejmě získal.
- 58 Vít Vlnas, Poznámky k žánrové skladbě českých barokních obrazů. Galerie litoměřických biskupů v kontextu dobového sběratelství, in: *Rozprava o baroku. Sborník příspěvků z kolokvia Barokní umění na území severozápadně od Prahy*, Kladno 1993, s. 34–38. – Idem, Barokní církev a umělecké sběratelství, in: *Opera historica* 5, 1996, s. 525–526.